

**Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Humanitar Kolleci**

Təsdiq edirəm:
Tədris işləri üzrə direktor müavini:
_____ İ.Əyyubova

" _____ " "fevral" 2020-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: Mühəsibat uçotu

Şöbə: Pedaqoji

Fənn Birləşmə Komissiyası: İqtisadiyyat və idarəetmə

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: **Firmanın iqtisadiyyatı** (Proqram: Lənkəran Dövlət Universitetinin
“Firmanın (müəssisənin) iqtisadiyyatı” fənninə dair Proqram Lənkəran-2013)

Kodu: *İF-B03*

Tədris ili: IV semestr (2018-2019 tədris ili) Semestr: yaz

Tədris yükü: cəmi: 60 s., Auditoriya saati - (30 saat müəhazirə, 30 saat məşğələ)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4 kredit

Auditoriya N: 106

Saat: 11:30-17:15

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Şəlalə Bədəlova

Məsləhət günləri və saati: III gün saat 12⁰⁰

E-mail ünvanı: sosial-iqtisad@mail.ru

FBK-nın ünvanı: Lənkəran ş., Ş.Axundov 31

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaitivə metodik vəsaitlər:

Əsas

1. “Müəssisənin iqtisadiyyatı” Dərslik. Xalıq Məcid oğlu Yahudov
2. “Firmanın iqtisadiyyatı” Dərslik. İna Müzəffər qızı Hüseynova

3. "Markentinqin Əlifbası" Dərslik. Şəmsəddin Axundov

Əlavə ədəbiyyat:

1. "Ümumi iqtisadi nəzəriyyə" Dərslik T.S.Vəliyev.Ə.R.Babayev, M.X.Mehbullayev-Bakı 1995

2 İnternet resursları

IV. Fənnin təsviri:

İqtisadiyyat kifayət qədər mürəkkəb bir elm sahəsidir. İqtisadiyyat elmi özünəməxsus kateqoriyalara, qanunauyğunluqlara malikdir, bu elm sahəsində çox müxtəlif nəzəriyyələr mövcuddur. "Firmanın iqtisadiyyatı" fənni nəzəri və praktiki baxımdan öz mahiyyətindən aslı olaraq iqtisad elminin tərkib hissəsi olaraq, həm konkret iqtisadiyyatı, həm də sahə iqtisadiyyatını öyrənir.

V. Fənnin məqsədi:

"Firmanın iqtisadiyyatı" fənni istehsal firmasının iqtisadiyyatına aid olan anlayış, göstərici, kateqoriya, qanunlar və qanunauyğunluqların vəsitisilə onun fəaliyyəti öyrənilir və təhlil olunur. Firmanın təşkilati formalarına (hüquqi, iqtisadi) baxımdan, kompleks şəkildə resurs təminatı, innovasiya və qiymət siyasəti, istehsalın təşkili və ictimai təşkili formaları, onun idarəetmə mexanizmi, marketinq və investisiya fəaliyyəti, maliyyəsi və xarici iqtisadi əlaqələri şərh edilir.

VI. Davamiyyətə verilən tələblər:

Dərsdə davamiyyətə görə verilən maksimum bal 10 baldır. Balın miqdarı əsasən: tələbə semestr ərzində fənn üzrə bütün dərslərdə iştirak etdiyi halda ona 10 bal verilir; semestr ərzində fənnin tədrisinə ayrılan saatların hər buraxılan 10%- nə 1 bal çıxılır; Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı normativ sənədlərdə müəyyən olunmuş həddən yuxarı (25%-dən çox) olduğu halda tələbə həmin fənnin imtahana buraxılmır və onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır və sonradan onun haqqında müvafiq qərar qəbul edilir.

VII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 10 bal sərbəst işlərin tərtib olunmasına görə, 10 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 20 bal kollektivumlara görə, 10 bal dərslərə davamiyyətinə görə.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal- əla (A)

81-90 bal-çox yaxşı (B)

71-80 bal- yaxşı (C)

61-70 bal- kafi (D)

1. 51-60 bal –qənaətbəxş (E)

51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Kollecin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

VIII. Təqvim mövzu planı: Mühazirə: 30 saat, seminar 30 saat Cəmi: 60 saat

N	Keçirilən mühazirə və seminar mövzularının məzmunu	Saat		Tarix
		3	4	
1	2	3	4	5
	Mühazirə mövzuları	müh	məş	
1.	Mövzu №1. “Firmanın iqtisadiyyatı” kursunun tədqiqat obyektı, predmeti və məzmunu. Plan: 1. Müəssisə və firma: oxşar cəhətləri və fərqləri. 2. “Firmanın iqtisadiyyatı” kursunun tədqiqat obyektı və predmeti. 3. Kursun tədqiqat metodları və iqtisad kursları sistemində yeri.	2	2	
2.	Mövzu №2. İstehsal firmalarının təsnifatı, quruluşu və formaları. Plan: 1. İstehsal firmalarının təsnifatı, quruluşu və onu müəyyən edən amillər. 2. Sahibkarlıq və firmanın (müəssisənin) təşkilatı hüquqi formaları.	2	2	

	3. Sahibkarlığın təşkilati-iqtisadi formaları, firmanın xarici və daxili mühiti.			
3.	Mövzu№ 3. Firmanın istehsal prosesi və onun təşkili. Plan: 1. İstehsal prosesinin mahiyyəti. 2. İstehsal tsikli və onun tərkibi. 3. Firmada istehsal prosesinin təşkili prinsipləri.	2	2	
4.	Mövzu № 4. İstehsal firmasında təmərküzləşdirilmə müəssisənin optimal ölçüsü, ixtisaslaşdırma və kooperasiyalaşma. Plan: 1. İstehsalın təmərküzləşdirilməsinin mahiyyəti və formaları. 2. İstehsalın təmərküzləşdirilmə səviyyəsinin göstəriciləri və müəssisənin optimal ölçüsü. 3. İxtisaslaşdırmanın və kooperasiyalaşmanın mahiyyəti və formaları.	2	2	
5.	Mövzu№ 5. İstehsal firmasında kombinəlaşdırma. Plan: 1. Kombinəlaşdırmanın mahiyyəti, şərtləri, formaları və inkişafı. 2. Kombinəlaşdırmanın iqtisadi səmərəliliyi. 3. Müxtəlif sənaye sahələrində kombinəlaşdırmanın xüsusiyyətləri.	2	2	
6.	Mövzu№ 6. Firmada əmək resursları və əmək məhsuldarlığı. Plan: 1. Firmada əmək resursları və onun tərkibi. 2. Firmada heyətin idarə edilməsi üzrə menecerin vəzifəsi və kadrların idarə olunmasının xüsusiyyətləri. 3. Əmək məhsuldarlığının mahiyyəti və onun ölçülmə metodları.	2	2	
7.	Mövzu№ 7. Firmada əmək haqqının mahiyyəti. İstehsal firmasının əsas fondu, istehsal gücü və dövriyyə fondu. Plan: 1. Əmək haqqının mahiyyəti və əhəmiyyəti, onun səviyyəsinə təsir edən amillər. 2. Firmada əməyin ödənilməsinin forma və sistemləri. Tarif sistemindən istifadə. 3.İstehsal əsas fondlarının iqtisadi mahiyyəti və təsnifatı. Əsas fondların qiymətləndirilməsi. 4. Dövriyyə fondlarının iqtisadi mahiyyəti və onların tərkibi.	2	2	
8.	Mövzu№ 8. Firmanın idarəetmə mexanizmi və onun	2	2	

	<p>təşkilat quruluşu.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> İdarəetmənin mahiyyəti, prinsipləri və funksiyaları. İdarəetmənin metodları və onların tətbiqi istiqamətləri. Firmanın idarəetmə mexanizminin təşkilati quruluşu. 			
9.	<p>Mövzu№ 9. Firmanın istehsal-kommersiya fəaliyyətinin planlaşdırılması.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> İstehsal firmasında planlaşdırmanın mahiyyəti və prinsipləri. Firmada planlaşdırmanın metodları. Firmanın inkişaf planının əsas bölmələri və firmada istehsal kommersiya proqramının tərtibi. 	2	2	
10.	<p>Mövzu№ 10. Firmanın investisiya fəaliyyəti.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> İnvestisiyanın mahiyyəti, növləri, tərkibi və quruluşu. Firmanın investisiya fəaliyyəti və layihələrin qiymətləndirilməsi metodları. İnvestisiya səmərəliliyinin yüksəldilməsi yolları. 	2	2	
11.	<p>Mövzu№ 11. Firmanın marketinq fəaliyyəti.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> Firmanın marketinq fəaliyyətinin mahiyyəti və xüsusiyyətləri. Marketinq proqramının hazırlanması. Marketinq fəaliyyətində bazarın segmentləşdirilməsi. 	2	2	
12.	<p>Mövzu№ 12. Firmanın məhsulunun satışı.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> Firmanın satış siyasəti və onun elementləri. Firmanın kommersiya fəaliyyətinin təşkili. Firma məhsulunun satışında vasitəçilərin rolu. 	2	2	
13.	<p>Mövzu№ 13. Firmanın istehsal xərcləri və məhsulun maya dəyəri.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> İstehsal xərcləri və məhsulun maya dəyərinin mahiyyəti. İstehsal xərclərinin təsnifləşdirilməsi. Məhsulun maya dəyərinin göstəriciləri. Maya dəyərinin idarə edilməsi. Məhsulun maya dəyərinin aşağı salınması yolları. 	2	2	
14.	<p>Mövzu№ 14. Firmanın maliyyəsi, gəlirləri və vergi ödənişləri.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> Firmanın maliyyəsi və maliyyə resursları. Firmanın maliyyə planı. Firmanın maliyyə vəziyyətini əks etdirən göstəricilər. 	2	2	

	4. Firmanın gəlirləri və mənfəəti.			
15.	Mövzu № 15. Firmada qiymətin əmələ gəlməsi və firmanın xarici iqtisadi fəaliyyəti. Plan: 1. Qiymətin əmələgəlmə qanunauyğunluqları. Qiymətin funksiyaları və növləri. 2. Firmanın qiymət siyasəti və qiymət strategiyası. 3. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyətinin mahiyyəti, növləri və iqtisadi fəaliyyətinin tənzimlənməsi vasitələri.	2	2	
	Cəmi: 60	30	30	

IX. Sərbəst işin mövzuları:

1.	Müəssisənin təşkilati layihələndirilməsi.
2.	Marketinq kəonsepsiyası.
3.	Biznes planının mahiyyəti.
4.	Azərbaycanın xarici ticarətinin müasir vəziyyəti.
5.	Müəssisənin ödəmə qabiliyyətinin vəziyyəti.
6.	Müəssisənin sosial təşkili və formalaşması.
7.	Menecment sistemində planlaşdırma.
8.	Kommersiya fəaliyyətinin təşkili.
9.	Firmanın imicinin yaxşılaşdırılması istiqamətləri.
10.	Əmək haqqı sistemləri.
11.	Dövlət büdcəsi və vergi mexanizmi.
12.	Marketinqin funksiyaları.
13.	İnvestisiya layihələrinin qiymətləndirilməsi və risklərdən müdafiə.
14.	Maliyyə nəzarətinin məzmunu və əhəmiyyəti.
15.	Dövlət büdcəsinin vergi gəlirlərinin formalaşması.
16.	Maliyyə bazarında bankların fəaliyyətinin rolu.
17.	Menecmentin nəzarət funksiyası və onun əhəmiyyəti.
18.	.Azərbaycan Respublikası bank sisteminin bazar subyektlərinin fəaliyyətində rolu.
19.	Əmək məhsuldarlığına təsir edən amillərin təhlili.
20.	Kommersiya fəaliyyətinin formalaşmasının əsas istiqamətləri.
21.	Azərbaycanda innovasiya fəaliyyəti sahəsində dövlət siyasəti və tənzimlənməsi.
22.	Kiçik və orta sahibkarlığın dövlət tərəfindən müasir vəziyyəti.
23.	Xarici iqtisadi fəaliyyətlə əlaqədar gəlir və xərclərin planlaşdırılması.
24.	Azərbaycanda neft ixracının artmasına qiymətlərin təsiri.
25.	Xarici investisiya üçün əlverişli mühit və onun əhəmiyyəti.
26.	Marketinq anlayışı və biznesdə onun rolu.
27.	İnnovasiyalı idarəetmənin Azərbaycan iqtisadiyyatındakı müasir xüsusiyyətləri.
28.	Azərbaycanda kiçik biznesin problemləri və onların aradan qaldırılması yolları.

29	Sahibkarlıq fəaliyyətində tərəfdaşlıq xüsusiyyətləri.
30	Azərbaycanın xarici ticarət siyasətinin mahiyyəti və əsas prinsipləri.

X.Kollokvium sualları:

1. Müəssisə və firma: oxşar cəhətləri və fərqləri.
2. “Firmanın iqtisadiyyatı” kursunun tədqiqat obyektı və predmeti.
3. Kursun tədqiqat metodları və iqtisad kursları sistemində yeri.
4. İstehsal firmalarının təsnifatı, quruluşu və onu müəyyən edən amillər.
5. Sahibkarlıq və firmanın (müəssisənin) təşkilati hüquqi formaları.
6. Sahibkarlığın təşkilati-iqtisadi formaları, firmanın xarici və daxili mühiti.
7. İstehsal prosesinin mahiyyəti.
8. İstehsal tsikli və onun tərkibi.
9. Firmada istehsal prosesinin təşkili prinsipləri.
10. İstehsalın təmərküzləşdirilməsinin mahiyyəti və formaları.
11. İstehsalın təmərküzləşdirilmə səviyyəsinin göstəriciləri və müəssisənin optimal ölçüsü.
12. İxtisaslaşdırmanın və kommersiyalaşmanın mahiyyəti və formaları.
13. Kombinləşmənin mahiyyəti, şərtləri, formaları və inkişafı.
14. Kombinləşdirmənin iqtisadi səmərəliliyi.
15. Müxtəlif sənaye sahələrində kombinləşdirmənin xüsusiyyətləri.
16. Əmək haqqının mahiyyəti və əhəmiyyəti, onun səviyyəsinə təsir edən amillər.
17. Firmada əməyin ödənilməsinin forma və sistemləri. Tarif sistemindən istifadə.
- 18.İstehsal əsas fondlarının iqtisadi mahiyyəti və təsnifatı. Əsas fondların qiymətləndirilməsi.
19. Firmada əmək resursları və onun tərkibi.
20. Firmada heyətin idarə edilməsi üzrə menecerin vəzifəsi və kadrların idarə olunmasının xüsusiyyətləri.
21. Əmək məhsuldarlığının mahiyyəti və onun ölçülmə metodları.
22. İdarəetmənin mahiyyəti, prinsipləri və funksiyaları.
23. İdarəetmənin metodları və onların tətbiqi istiqamətləri.
24. Firmanın idarəetmə mexanizminin təşkilati quruluşu.
25. İstehsal firmasında planlaşdırmanın mahiyyəti və prinsipləri.
26. Firmada planlaşdırmanın metodları.
27. Firmanın inkişaf planının əsas bölmələri və firmada istehsal kommersiya proqramının tərtibi.
28. İntestisiyanın mahiyyəti, növləri, tərkibi və quruluşu.
29. Firmanın investisiya fəaliyyəti və layihələrin qiymətləndirilməsi metodları.
30. İntestisiya səmərəliliyinin yüksəldilməsi yolları.

XI. İmtahan sualları:

1. Müəssisə və firma: oxşar cəhətləri və fərqləri.
2. “Firmanın iqtisadiyyatı” kursunun tədqiqat obyektı və predmeti.
3. Kursun tədqiqat metodları və iqtisad kursları sistemində yeri.

4. İstehsal firmalarının təsnifatı, quruluşu və onu müəyyən edən amillər.
5. Sahibkarlıq və firmanın (müəssisənin) təşkilati hüquqi formaları.
6. Sahibkarlığın təşkilati-iqtisadi formaları, firmanın xarici və daxili mühiti.
7. İstehsal prosesinin mahiyyəti.
8. İstehsal tsikli və onun tərkibi.
9. Firmada istehsal prosesinin təşkili prinsipləri.
10. İstehsalın təmərküzləşdirilməsinin mahiyyəti və formaları.
11. İstehsalın təmərküzləşdirilmə səviyyəsinin göstəriciləri və müəssisənin optimal ölçüsü.
12. İxtisaslaşdırmanın və kommersiyyalaşmanın mahiyyəti və formaları.
13. Kombinələşmənin mahiyyəti, şərtləri, formaları və inkişafı.
14. Kombinələşdirmənin iqtisadi səmərəliliyi.
15. Müxtəlif sənaye sahələrində kombinələşdirmənin xüsusiyyətləri.
16. Əmək haqqının mahiyyəti və əhəmiyyəti, onun səviyyəsinə təsir edən amillər.
17. Firmada əməyin ödənilməsinin forma və sistemləri. Tarif sistemindən istifadə.
18. İstehsal əsas fondlarının iqtisadi mahiyyəti və təsnifatı. Əsas fondların qiymətləndirilməsi.
19. Firmada əmək resursları və onun tərkibi.
20. Firmada heyətin idarə edilməsi üzrə menecerin vəzifəsi və kadrların idarə olunmasının xüsusiyyətləri.
21. Əmək məhsuldarlığının mahiyyəti və onun ölçülmə metodları.
22. İdarəetmənin mahiyyəti, prinsipləri və funksiyaları.
23. İdarəetmənin metodları və onların tətbiqi istiqamətləri.
24. Firmanın idarəetmə mexanizminin təşkilati quruluşu.
25. İstehsal firmasında planlaşdırmanın mahiyyəti və prinsipləri.
26. Firmada planlaşdırmanın metodları.
27. Firmanın inkişaf planının əsas bölmələri və firmada istehsal kommersiya proqramının tərtibi.
28. İntestisiyanın mahiyyəti, növləri, tərkibi və quruluşu.
29. Firmanın investisiya fəaliyyəti və layihələrin qiymətləndirilməsi metodları.
30. İntestisiya səmərəliliyinin yüksəldilməsi yolları.
31. Firmanın marketinq fəaliyyətinin mahiyyəti və xüsusiyyətləri.
32. Marketinq proqramının hazırlanması.
33. Marketinq fəaliyyətində bazarın seqmentləşdirilməsi.
34. Firmanın satış siyasəti və onun elementləri.
35. Firmanın kommersiya fəaliyyətinin təşkili.
36. Firma məhsulunun satışında vasitəçilərin rolu.
37. İstehsal xərcləri və məhsulun maya dəyərinin mahiyyəti.
38. İstehsal xərclərinin təsnifləşdirilməsi.
39. Məhsulun maya dəyərinin göstəriciləri.
40. Firmanın maliyyəsi və maliyyə resursları

XII. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Fənnin tədrisinin sonunda tələbələr “Firmanın iqtisadiyyatı” kursundan müəyyən biliklərə malik olmalı, o cümlədən fənn haqında fikirlərini əsaslandırmağı bacarmalıdır.

“Firmanın iqtisadiyyatı” fənninin tədrisi zamanı tələbələrə iqtisadiyyatın müxtəlif bölmələrinin tətbiqinin öyrədilməsi fənn üzrə qoyulan əsas tələblərdən biridir. Firmanın iqtisadiyyatı fənninin tədrisi zamanı qoyulan tələblər aşağıdakı kimidir:

- Mühazirə mətninin hazırlanması,
- referat işləri,
- imtahan sualları,
- fərdi tapşırıqlar,

Öyrənən tanış olur:

- “Firmanın iqtisadiyyatı” fənninin predmeti və mahiyyəti.
  - Kiçik və orta müəssisələr və onların inkişafı.
  - Menecment və onun prinsipləri.
- Müəssisənin gəliri və onun növləri.
Sahibkarlıq fəaliyyəti və onun inkişaf mərhələləri.

XIII. Tələbələrin fənn haqında fikrinin öyrənilməsi:

“Firmanın iqtisadiyyatı ”fənninin sillabusu “Mühasibat uçotu” ixtisasının tədris planı və Lənkəran Dövlət Universitetinin “Firmanın (müəssisənin) iqtisadiyyatı” fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus «iqtisadiyyat və idarəetmə» FBK-da müzakirə edilərək, bəyənilmişdir.
(06 fevral 2020-ci il, protokol № 6).

Fənn müəllimi:

Ş. Bədəlova

FBK sədri:

Q.Şükürova